

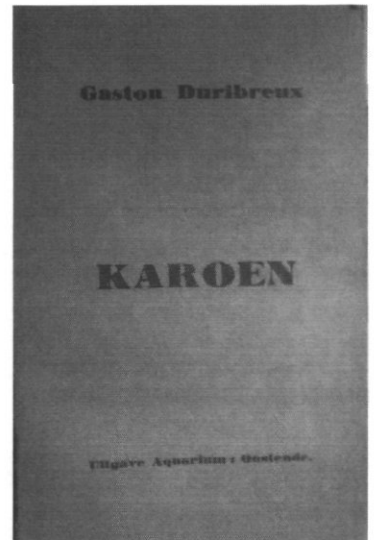
“Pallieter in Oostende”.

Duribreux' debuut: een door en door Oostendse vitalistische roman

door Stefaan PENNYNCK

G. Duribreux debuteerde in 1934 in de Vlaamse letterkunde met *Karoen in 't aanschijn van de zee. Levensroman*. (1) Hij had in de jaren 1931-33 aan het boek geschreven (2). Het boek werd in eigen beheer uitgegeven en was verkrijgbaar voor 12 frank in de Oostendse boekwinkels en bij de auteur zelf (de postcheckrekening van Gaston Duribreux is vermeld in Het Visserijblad) (3).

Met *Karoen* bracht G. Duribreux de Vlaamse visser in de Nederlandstalige literatuur. *Karoen* is geen “primitieve held”, zoals de helden zullen aangeduid worden in de vissersromans die het decennium daarop zullen verschijnen. Het is een complexe figuur, die aan nogal wat tegenstrijdigheden onderhevig is. *Karoen* is Duribreux' meest Oostendse boek. Het boek kan gelden als een vitalistische roman. Als debutant heeft hij veel in het boek willen steken. Dit is het boek literair niet goed uitgekomen. Het heeft geen grote bekendheid, gezien o.a. de kleine oplage waarop het verscheen en deels ook door G. Duribreux zelf, die er naderhand weinig reclame voor maakte... In 1953 schreef G. Duribreux er zelf nog over “Mijn eerste roman, waarvan ik de inzage voortaan aan mijn trouwste vrienden weiger” (4). In 1939 verscheen *Bruun*. Deze roman werd steeds als zijn officiële debuut beschouwd. *Karoen* is vandaag van grote waarde als tijdsdocument voor de Oostendse visserij tijdens de “roaring twenties” en voor een beter begrip van het oeuvre van G. Duribreux.

Het verhaal

Karoen in 't aanschijn van de zee vertelt in twee delen en vijftien hoofdstukken het “levensverhaal” van de jonge visser *Karoen*. Het boek kreeg de ondertitel “Levensroman” mee.

In het eerste deel “*Karoen's vuurproef*” maken we kennis met de jonge zelfzekere visser die blaakt van levenslust. Hij is guitig, grapt en grolt op de kaai. In het café van zijn tante op de Visserskaai maakt hij Tant'Ortense duidelijk dat hij zijn zinnen heeft gezet op Gravelientje, het nichtje dat jaarlijks voor het toeristisch seizoen komt helpen.

Via flashbacks lezen we dat het niet altijd zo geweest is: een onsuccesvolle job op een baggerschip, een tijd in de cel wegens smokkel tijdens de bezetting, de ontsnapping met een vissersboot naar Nieuwpoort en de (traumatische) ervaringen aan het front. Na de oorlog trok *Karoen* naar het zuiden om er het graf van zijn gesneuvelde broer te bezoeken. Hij verbleef er een tijd om zijn oorlogservaringen te verwerken.

In de jaren '20 komt hij naar Oostende terug en koopt er een vissersboot.

“Karoen’s volle leven”, zoals deel II heet, beschrijft in tien hoofdstukken de genietingen van Karoen als vrije en succesvolle visser: opgaan in de natuur, mosselen trekken aan het staketsel, één proberen worden met de zee door zich in het water te laten vallen, smullen van de vis bij Pepeetje, iedereen op de vismarkt voor schut zetten door de vis onverwacht weg te geven aan een mooie “boeredeerne”, lachen met de burgerij, toeristen een toer lappen met een viskarretje,... Dit alles mondt uit in een braspartij, waar Karoen op het einde een Ensoriaans visioen beleeft en in het kabelgat van zijn boot zijn roes uitslaapt.

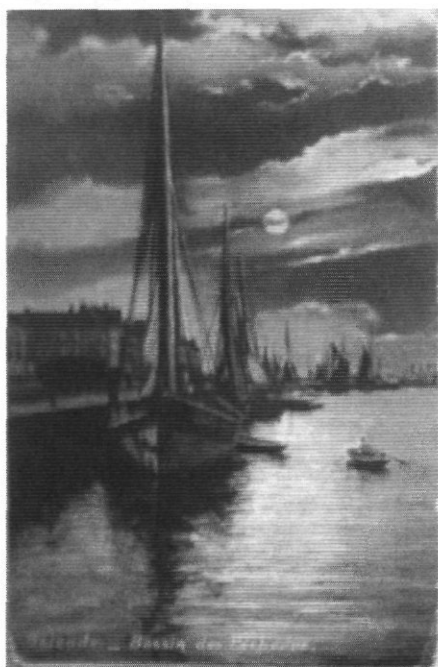
Karoen zou Karoen niet zijn, als hij van dergelijke braspartij niet springlevend opstaat. Hij belooft Pastoor Pype dat het zijn laatste uitspatting was en trekt naar Antwerpen om Gravelientje het hof te maken. Ondanks waarschuwingen van Tant’ Ortense, stemt Gravelientje in. Zij komt het seizoen doen in het café aan de kaai en in het voorjaar trouwen ze. Als huwelijksreis zullen zij met Karoens verbouwde boot naar het Zuiden varen.

Westwaarts zee gekozen, kent hun liefde geen tijd.

Receptie van het boek

In de plaatselijke pers werd het boek zeer goed ontvangen (5).

Met Karoen gaf Gaston Duribreux als eerste de Vlaamse visser een plaats in de Vlaamse letterkunde. Het Visserijblad gaf hier met opluchting uiting aan.

“Eindelijk! In de Vlaamsche letteren kenden we sedert lang den roman over den Vlaamse boer, de Vlaamse rakker, de Vlaamse pastoor en Vlaamse smid, timmerman, bankier, koopman, brouwer, notaris, tot zelfs het boek van de Vlaamse rentenier. Sedert het Limburgse Kempenland zich in de sluiers van het kolenstof heeft gehuld, hebben we reeds een paar werken over den Vlaamse mijnwerker zien verschijnen. Maar over de zee, over onze taaie, kloeke, heldenmoedige visser met het simpele hart onder den met visschubben verzilverde djomper (6)... niets, geen boek, dat zijn verdiensten roemde, zijn leven op zee schilderde (...) “

Een door en door Oostends boek

Meer nog dan de overige romans van G. Duribreux, die zich meestal in Oostende afspelen, is Karoen het meest Oostendse boek van G. Duribreux. Wij maken grondig kennis met het leven op de Visserskaai en in de Oostendse haven tijdens de roaring twenties in topografie, personages en aangewende taal.

Het Visserijblad wijst uitdrukkelijk op het door en door Oostendse karakter van het boek:

“«Karoen» (...) is honderd per honderd aan de Oostendse visserswereld gewijd. (...) de ganse visserij treedt in dit boek, met haar duizendvoudige bijzonderheden naar voren (...) Voor Gaston Duribreux biedt dit de gelegenheid om ons wriemelend kaaileven, ons guitig en bijgelovig vissersvolk, Paster Pype, de ingoede verschijning, het conflict tussen de boer en de visser, een fameuze pekkersnacht, die eindigt bij de galmgaten van de Peperbusse, ten tonele te voeren. (...) Zijn boek is het eerste, dat werkelijk een mijn is van rake en typische gezegden, schilderachtige trekjes, folkloristische bijzonderheden, humoristische flitsen, afwisselend met den ernstige druk van

het zwalpen op zee, de lossere opvatting van een zotte liefde, maar stuitend op het treffend symbolisch beeld van Karoen, de getemperde wilde visser, die met zijn vrouw, op een schonen avond het Westen in vaart."

Duribreux beschrijft in detail de locaties waar het verhaal zich afspeelt zijn: de vismarkt, de haven, de havengeul, het staketsel, Oosteroever, de Vuurtoren en de kerktoeren, de Grote Markt, de cafés en de terrassen op de kaai, de Van Iseghemlaan. Ook de namen van de cafés waar Karoen en zijn kompanen op de lappen gaan, somt hij op: 't Waterhuis - Panneschuite - 't Looze Visschertje - Komt zien, ze zitten hier - Bij den Vetlegger - Ons Huisje - de "Zestien billen". Op en rond de kaai leven en werken Karoen, de visser, het viswijf Fikke Maene, het oude viswijf, zijn meetje Wantje, de café-uitbaatster Bubbelinnetje, de kolenmarchand Keyserlick, de bolleventer De Witte, het "wansje" Pier Klakke ... en types als de hotelier, de visinkoper en de boeren, de engelse mate...

Duribreux beschrijft kleurrijk en realistisch het gedoe op de vismarkt, de omgang met elkaar en de gewoonten van het vissersleven. Ook het werk aan boord van de dandy kotter wordt in zijn meest technische details en scheepstermen omschreven.

Het boek is doorspekt van Oostendse uitspraken, spreuken en zegswijzen. In haar brief schrijft Tant'Ortense: "Ik weet dat hij bij u op visite zal komen: 't is een slimme duvel! Maar verzint eer ge begint, gij hebt hem op die feeste van " 't Kroontje" gekend, sluit nooit geen huwelijk tussen kannen en glazen!

Er is bedrog in 't spel, 't is al geen goud dat blinkt, en ik weet het, pas op, hij kan klappen als een gaai in zijn vanne; hij heeft het van zijn moeder die – ach here! Dat ik het zo moet zeggen – een muile van lintjes had.

Bid Jezus en Maria, en Antonius de Wonderdoener, opdat hij u betere ingeving zoude geven". (7)

Het boek puilt uit van de oude Oostendse woorden: geernaas, zifteling, blutsepoepertjes, nietweerd, apekalle, krebbe bijten, putse, papzakkige kwabbe, bollekieps, boetje. Treffend zijn ook de vele maritieme vergelijkingen.

De allegorie met de reuzen, de beschrijving van het vagevuur en het visioen van Karoen door de galmgaten van de Peperbusse, waarin ook maskers een rol spelen, zijn typerende Oostendse carnavaleske en ensoriaanse passages.

Een vitalistisch debuut

Vitalisme?

In het Algemeen letterkundig lexicon (8) wordt het vitalisme als volgt omschreven: "In ruime zin is het vitalisme een filosofische stroming en levenshouding die de intuïtieve krachten van het leven huldigt (Bergson, Nietzsche). In de literatuur manifesteert het vitalisme zich vooral tussen de twee wereldoorlogen. Het wordt gekenmerkt door een sterk anti-intellectualisme en een beschavings- en cultuurkritiek. Het intellect en het analytisch-introspectieve verstand worden als remmend ervaren voor een volledig levensaanvoelen. Men zal er zich dan ook resoluut van afkeren om het natuurlijke, het lichamelijke als elementair en uiteindelijk levensbeginsel te huldigen. In de kern van het vitalistische wereldbeeld zit het conflict tussen twee polen: natuur en cultuur.

De beschavingskritiek, die zich vooral richt tegen het utilitarisme, de technologie, het economisch vooruitgangdenken en het vervlakkende grootstedse leven, gaat gepaard met een verering van de natuur en een romantisch heimwee naar 'le bon sauvage': de primitieve, onbedorven instinctmens die de organische band met de natuur niet verloren heeft. Nauw verbonden met het ongeremde, instinctieve leven is de vruchtbaarheidsritus, met terugkerende motieven zoals de aarde als moederschoot en als vrouwelijk lichaam, de cirkelgang van het leven, de complementariteit van geboorte en dood. Het universum wordt ervaren als magisch, als door een geheimzinnige blinde kracht beheerst. Andere elementen zijn de verheerlijking van animale erotiek, heroïsche dadendrang en een sterk paradijsverlangen."

Karoen: een Oostendse Pallieterfiguur

"Karoen in 't aanschijn van de zee. Levensroman" is duidelijk een vitalistische roman. De

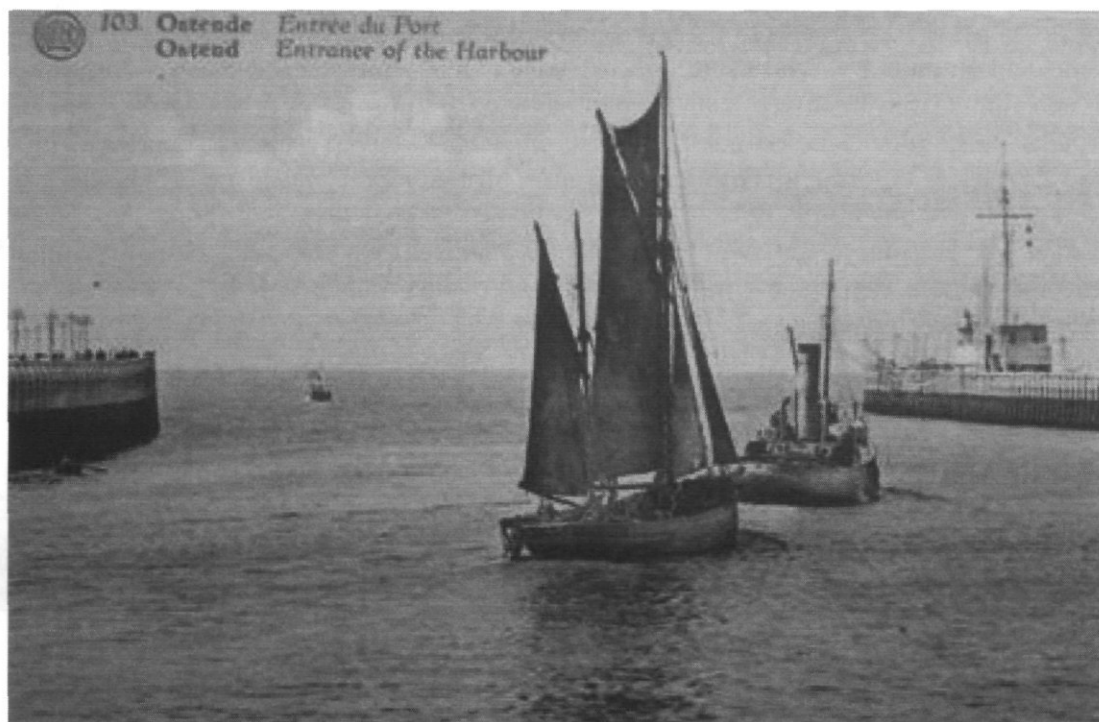
— DE VISSERSHAVEN VAN OOSTENDE —

HENRI CASSIERS

omschrijving uit het Algemeen Letterkundig Lexicon kan men bijna punt voor punt op de roman toepassen.

Enkele voorbeelden kunnen hier volstaan.

De complementariteit van geboorte en dood wordt bij Duribreux : *“Alles stierf en zij alleen bleven leven, omdat zij de dood ontkenden en verrachten! En waarom zouden ze de dood gevreesd hebben, het doodje! Het mag er zijn! Hoe zou men anders het leven zo deugdelijk opkotten. Wien zou het nog lusten, naar het grijnzende geraamte, dat hij achter zijn vlees draagt, neuzen te maken, indien de dood er niet was? Och, 't is van de dood dat we leven, ons brood...! Wien zou het nog kittelen hem te tarten, er gevaarlijk langsheen toe scheren en zijn ruggevel voelen huiveren van hernieuwd levensgenot”* (9). Ook de tijd is *“weeral een uitvinding van de mensen, een betrekkelijke vastzetting naar berekeningen en gedraai van de hemellichamen, neen, een tijdsverloop kan niet bepaald worden; het is wat wij willen dat het is (...) de eeuwigheid heeft geen uurwerk, en gelijk ook de tijd hier, voor ons, niet bestaat, zo staan wij van nu af in de eeuwigheid...”*(10).

De tegenstelling natuur – cultuur wordt bij Duribreux de tegenstelling zee – land (zie verder). Gravelientje kan “enkel een vrije (...) visser huwen! Een man waarin de natuurkracht leefde.”

De opbouw en de taal van het boek ondersteunen dit vitalisme: het boek heeft een hoog ritme en het woord “leven” komt valt op bijna elke bladzijde van het boek. De opbouw van de 150 pagina's tellende roman in 15 korte hoofdstukken ondersteunen het hoge levensritme dat Duribreux wil geven aan zijn vitalistische held. De lachende, grappende en genietende Karoen, de verheerlijking van het volkse en van de natuur, het neerkijken op en lachen met de burgerij en het ordentelijke leven zijn “sterke reminiscenties aan Felix Timmermans (en...) ook in de anekdotiek is de nawerking van Pallieter merkbaar” (11). Een voorbeeld van dit laatste is wanneer Karoen, op het einde van het boek, zijn eigen naam luidkeels roept op zee. Pallieter plaste zijn eigen naam in de sneeuw...

Maar Karoen is vooral een afrekening van de auteur met zichzelf

De vele gebeurtenissen en het volle leven worden tegengehouden door auteursbeschouwingen, vergezochte vergelijkingen of omschrijvingen, die dikwijls niet functioneel of ongeloofwaardig zijn en een ritme- en stijlbreuk veroorzaken. Gaston Duribreux heeft in deze eersteling veel materiaal willen verwerken: het trauma van de frontstrijders uit WO I en hun moeilijke re-integratie, beschrijving van de mensen en het leven aan de kaai van Oostende en van de Oostendse visser, beschouwingen rond Godsbegrip en seksualiteit, etc. Door deze hoeveelheid is er een wanorde en onevenwicht in het boek geslopen. Voor Bert Ranke "vertoonde deze bandeloze eersteling twee kenmerken die in de latere romans hun deugdelijke standvastigheid hebben bewezen: levensernst en temperament. In Karoen zijn zowel de vissersverhalen als de psychologische stemmingsroman aanwezig als de twee polen van eenzelfde persoonlijkheid" (12). Karoen is een complexe figuur: hij is lang naar school geweest, ondergaat een zenuwzinking bij het overlijden van zijn moeder en door de frontervaringen, is een succesvol zakenman, bevriend met een schilder en adept van een dichter, denkt na over de dingen, is sociaal in de omgang en empathisch (cfr het verhaal van Pier Klakke pp 55-57) en is sportief. Deze complexiteit speelt echter in het nadeel wat betreft de geloofwaardigheid van het personage in combinatie met de primitieve visser en argeloze speelvogel die Karoen wil zijn.

Gaston Duribreux heeft als debutant met Karoen "een afrekening gehouden, in de eerste plaats met zichzelf. Uit zijn onopgeloste persoonlijke problemen is het hybridisch wezen Karoen gegroeid: half-visser, half-intellectueel, te bewust introperspectief om als visser en volksjongen geloofwaardig te zijn, te primair anderzijds opdat zijn periodische diepzinnigheid niet onze argwaan zou gaande maken: een schild waarachter de auteur zijn hart staat uit te schreeuwen. Uit deze tweeslachtigheid zijn dan bilateraal de latere romans ontstaan, met Bruun en Monko (uit De laatste Visschers) als belichaming van de stoute durf, met Derina als incarnatie der piekerende diepzinnigheid" (13).

Jan Van Wieren, de zeemeermin en de boeredeerne

Karoen verscheen onder het pseudoniem Jan van Wieren. Het boek werd op 9 juli 1934 gedrukt bij Aquarium, Kaaistraat 1 Oostende. De Franse titelpagina binnen in het boek vermeldt het pseudoniem. Op de kaft staat 'Gaston Duribreux'. Ook de artikels in De Zeewacht (03/11/1934) en het Visserijblad (29/12/1934) vermelden de auteursnaam. G.Duribreux heeft op korte termijn afstand gedaan van het gebruik van een pseudoniem, nl. tussen de druk van het boekblok (juli 1934) en het uiteindelijk verschijnen in boekvorm (december 1934). In verband met zijn schuilnaam schreef Duribreux in 1953:

'Mijn eerste roman, waarvan ik de inzage voortaan aan mijn trouwste vrienden weiger, heb ik in het "licht" gezonden onder de schuilnaam: Jan Van Wieren. De hemel weet of ik fier was over mijn vondst! Ziehier hoe ik dat in mijn naïeve verbeelding zag: Jan, een voornaam zo algemeen mogelijk, en Van Wieren, daarmee was bedoeld dat ik, als man van de kust, wou gelijken op die zeeplanten welke zich naar alle richtingen uitspreiden als het water (de levenszee!) ze beroert, op en neer gaan met de getijden, aan alle invloeden en temperaturen onderhevig zijn, maar ten slotte onwrikbaar aan hun bodem of aan hun stoere golfbreker vastzitten. Na mijn eerste boek heb ik die schuilnaam verzaakt, maar nu ik op mijn vijftigste jaar ben en een melancholische blik op het verleden werp, ontdek ik met vertedering dat de naïeve vondst van mijn jeugd, de schuilnaam Jan Van Wieren, toepasselijk is geworden op mijn ganse literaire bedrijvigheid" (14).

Karoen bevat alle ingrediënten, die in latere boeken zullen worden uitgewerkt: de zee als louteringsbad, de oorlog als podium voor het testen van de persoonlijkheid, het menselijk geweten als richtsnoer voor heroïsme, zonde en schuld, de tegenstelling zee versus land, de marines en de rol van de zee en de duinen, de gekwetste personages die traumatische (oorlogs-)gebeurtenissen verwerken, de seksuele onthouding enz.

De verhouding zee en land is een constante in het werk van G.Duribreux. Terwijl in andere werken de ligging van de locatie of de plaats waar de handeling zich afspeelt een symbolische geladenheid ten opzichte van de zee krijgt toebedeeld (15), wordt dit in *Karoen* expliciet verwoord.

"Het deugt niet voor een zeeman het landschap op te roepen; er is een slappe wellustigheid in die natuur, waartegen zijn temperament niet bestand is, en dat hij schuwen moet, als de Roeschaard. Dikwijls heeft de zee slechts het vierkantig stuk zeil van een vissersboot om haar ontzaglijke naaktheid te dekken en toch is ze veel kuiser dan een landschap in volle tooi; haar zedigheit wordt bewaard door een gedurige verwisseling, een grondig bewegen, een zilte lijfreuk; er is niets dat uit de zee komt, dat stinkt!"

De aarde integendeel, heeft stilstand en verrotting als principe... de staarten van mest en vuilnis steken tussen de weelderige gewassen uit; het gaat al zijn lome gang in zwijm, gelil en gekwab... (...) De zee is duivels of engels, maar de aarde is dierlijk.

De aarde is berekend en genietend, de zee is belangeloos en zuiver.

De driften der zee zijn onstuimig en gezond, die der aarde murw en pervers.

De zeemeermin, tot aan haar buikepitje bloot, is zediger dan een boeredeerne, afgesnoerd tot aan haar keel, maar met een bloot gezicht, dat bloost en dampst en al het gedokene doet bepeinzen" (16).

Karoen vandaag

Vandaag is het moeilijk om nog een exemplaar van Duribreux' debuut Karoen op de kop te tikken. Reeds bij het verschijnen van het boek wees men op het belang van dit boek. Hoewel het literair minder geslaagd was, bracht het de figuur en de wereld van de Oostendse visser in de Nederlandse literatuur. Het boek heeft een grote documentaire waarde, gezien het treffend geschetste beeld van het leven, de gebruikte taal, de figuren e.d. op en rond de Visserskaai in de jaren '20. Het zou mooi zijn, indien deze schatkamer aan informatie opnieuw beschikbaar zou zijn voor het grote publiek. Elektronisch of via herdruk?

KAROEN DOOR GASTON DURIBREUX

Nog een jonge kerei, die Gaston Duribreux, een van die Noordzet-jongens die het visschersleven kennen omdat zij het medegeleefd hebben.

Een stevig jongmensch, 30 jaar oud, oud leerling van het O. L. V. College, klare kijkers die realistisch op de wereld neerzien en snappen wat er op omgaat. Een gevoelvul mensch die duidelijk denkt en duidelijk neerperst in een klare, rijke taal.

Duribreux is een vader en Karoen is zijn kind.

Karoen : de geschiedenis van een op-bruiscend visscherskind zoals wij er nog veel kennen langs de kade. Ruw van uiterlijk maar een hart van goud die het brood zou uit zijn mond derven om aan zijn medemenschen te geven. Karoen, de kerei met de vloek op de lippen en een ongeëvenaarde zelfopofferingsgeest.

Het is de geschiedenis van een visscher, van den visscher, zoals wij hem kennen.

Gaston Duribreux heeft die ziel tot in de kleinste puntjes ontleed. Het in details gaan is voor hem een plicht. Misschien neemt hij die plicht wat al te nauwgevat op en zou er wat meer kunnen verteld en min beschreven worden.

Er ligt Duribreux een mooie toekomst te wachten in de schrijverswereld. Hij verdient gesteund te worden door het lezend publiek en wij niet het minst door de visschersvolking. «Karoen» is te verkrijgen in alle boekhandels. De eerste oplage is beperkt en wij raden dan ook ten sterkste onze lezers aan er zich een exemplaar van te verschaffen.

Wij laten hieronder een hoofdstuk volgen van dit werk waardoor de lezer nader kennis maakt met het schrijverstalent van Gaston Duribreux.

PASTOR PYPB

Karoen had altijd veel moeite om zich zelf ernstig op te nemen.

Slechts helden en dwazen kunnen in een durende betoovering van hun daden voortleven; een gewoon mensch, na een opvlug van geestdrift, sandoening of leed, wordt bestrookt door een fronte en een

sporig mensch een groote aanleiding tot leedwezen en beklag, zoals een misdrijf, dat ontdekt wordt, en openbare beschaming veroorzaakt, veel meer gewetenswroeging opwekt dan een misdad, die onbekend in 't duister blijft...

Bij Karoen echter scheen brassen en hoogtij vieren, deel uit te maken van zijn gezondheid. Het purgeerde en gaf lucht aan zijn bloed; de draalingen van zijn hoofd werkten de fantasie op van zijn geest, het nieldde zijn spieren tot geweldige ontspanning; na zoo'n drinkpartij ging hij gewoonlijk het dek van zijn boot rakkieren, een paardenwerk, dat een overvloedig zweet deed uitbreken, en waarmee hij 't overschot van zijn driestheid luchtte. Hij was een door gezond mensch en een door gezond mensch is voor vele gewoeligheden onvatbaar... Er spant zich een bloedvlies vóór zijn oogen, hij kan soms bijna onmenscheijk handelen, zonder het in te zien.

Het was eigenlijk Karoen's overdadige levenswijze, die hem naar overdeden meesleepte, maar in hem was geen ontwikkeling, geen vicieuze, ziekelijke diepgang in de ondengd. Hij kwam telkens van zijn boemeltoeren terug met een soort van dwaas-onschuldige verwondering. De sonde bleef bij hem niet glaten en rotten alsof de zee hem zoude en pekeldde. Als het kwaad hooggestapeld in hem lag, brak de sluizen en dan stortte hij in soet water, tets walgelijks en flots, waarin hij zijn gevoels kwijnde, als zwijmende zeevisch, die bovendrijft, maar dan kwam het neergnande bij hem halen en dreef hem in het zuiverend zeegetied terug...

Karoen had een wezen te vergelijken bij de duinen.

De duinen zijn beweegbaar en onstandvastig in vorm, maar de wortelstengels van het helm of de biesen doorkruisen hun schoot en zijn, als zenuwpezen, diep aan vaste aarde gebonden.

De duinen zijn zuiver van ratten en ongedierte, soms zal een pad, het dier met zijn koud bloed en zijn geweldige passies, dat op kevers of «meukenaars» jaagt, den dag doorkruisen in een uitgenoerd hol, maar lang zal het daar niet huiizen.

Die zandhellen zijn ruw, rager en veranderlijk; ze zijn tweezijdig, gelijk het

54
ke
54
vi
ki

hu
le
m
zo
bi
fo
m
wi
ge
dr
all
Ul

on
ree
dov
zoc
I
van
in
au
Da
in
get
I
het
e C
dee
een
ver
lan
rijk

I
zich
Een
gevi
17-j
woo
flet
gaa
B
kad
glee
B
Vise
na
te r
offe
te v
twet
Al
helf

vaag van gesturist, aandoening of zed, wordt bezocht door een ironie en een twijfel, die de gaafheid van zijn gevoelens komen aantasten.

Men kan zich zelf wel even, in zijn gevoelens, vergoddelijken met een : «Hoop» van geweld, zooals de zee die opwerpt, ook eenmaal den hoogsten dijk met een golf bevoerst; soms kan men, in inderde koppeling, met de geest van de elementen samenvoelen; of, bezield door sprankels van dien geest, een hoogtepunt bereiken. Maar van zoo haast de spanning verslapt, drijft men af en verliest men het zelfvertrouwen.

Het wordt den mensch gedurig herinnerd, dat hij geen God is en van zoo haast God of de elementen hem niet meer behaagen, hij nog enkel als grappenmaker voorkomt.

Hoe duidelijk men het gewaar wordt in zijn binnenste... Wij hebben schoon ons eigen uiterlijk, nadien, een schijnbaar vernederd uitzicht te geven, of met een voornaam kwaad gezicht te verschijnen om ons zelf en onze medemenschen te overtuigen, dat wij steeds bij onze held-gevoelens verblijven, neen, neen ! Wij hebben het God en natuurverlaten in de vrouwen; en hoe meer we ons opzetten hoe kluchtiger we worden, hoe meer ons spel het plakkaat verdient van «uren lachen».

Maar voor de wereld staande, is het geraadzaam dat niet te bekennen en ook aan ons eigen niet en allermint aan ons eigen; onze ernst is een valsche baard en een opgezette pruik geworden, die we niet mogen afrukken.

Zoo ongeveer verliep het met Karoen den dag na zijn baldadigen uitstap.⁽¹⁾ Die verbijsterde opdoemingen van den toren, zijn tragische wroeging, zijn werkelijk lijden in het kabeelgat van zijn boot, waren bij klaarlichte dag nog enkel de nagedachte van een lastig doorgemaakte gewetensstrijd die uitgeloodsd was en zijn drukking had geheven. Er was iets glade in Karoen, sinds zijn nieuw leven, iets glimberigs, waarop de klauw der folterende machten, die nog in hem aanwezig waren, uitschoof, als hij maar eens zijn greep losliet.

Hem bleef de spijt om hetgeen gebeurd was en tevens de wil alle weer goed te maken, maar de ernst was er van af.

Hij vond zich kostbaar en kluchtig. Hij had zelfs de neiging in zijn gelaatspleuren om het uit te proosten over zich zelf, en hij kende die neiging, zij was hem bijgebleven, als een nerveuze tik, sinds de oorlogsbegintkomsten en zijn lijden daarna. Eens had hij zichzelf ernstig opgenomen, en het had hem op de boorden van de zelfvernietiging gebracht. Hij had bevonden dat het joukend gevoel, zich eens flink uit te lachen en aan zijn eigen te zeggen : « Ga-je gaan, jafé ! » een natuurlijk ingegeven behoudsmiddel is

anderlijk; ze zijn tweezijdig, gelijk het meerendeel der visschen, die langs een kant hun teeren huid bewaren en aan de andere zijde gekleurd en gepantserd zijn, naar 't midden waarin zij leven en strijden moeten. In één richting bosen de duinranden de zee na; ze zijn verslagen en ontbloot, de lange bieren golven, blinken en toppen zich samen als burchten; de doode wortelstengels hangen loogerten uit het zand.

Langs den binnenkant echter geven de duinen een nog verstreuven en min of meer woesten aanblik van zachtere veldgronden; in het grasapij, der pannen ontluiken de duivlootjes, het kleurmoos, de blauwe distelbloemen, de blinde met de parapluutjes, de kalvermuiltjes, en de fris's; malsche geuren worden er door het zilt, verlijnd en als gespiritualiseerd...

Dien morgen, die voor Karoen een zekere betekenis had, leek ook voor zijn vriend Keyserliëk van belang te zijn. Zijn vrouw verliet met den vroegen het echtelijk dak en trok terug naar het binnenland, van waar ze herkomstig was.

Met een ruilde de wolk, in Keyserliëk, de plaats en 't schaap bleef alleen achter. De sluwe tongerling en de uiterlijke woestaard waren ineens allebei verslagen en den kop in...

Den reus, met zijn hollen klank, werd een plaats verschaft bij de zusters.

Karoen, van zijn kant, begreep dat in hem insgelijks, door eigen wil en voeling, een omkeer moest ontstaan. De zindering die hij weer gevoeld had, in de uiteinden van zijn leven, was hem een verwittiging.

Die verandering in zijn wezen zou weer een beperking zijn van zijn levensvrijheid. Een inkorten van de touwlengen die hem aan de tucht en den regel van den vasten grond knelden. Dat wist hij.

Hij ontweek den heelen dag de binnenstraten omdat hij zich niet gereed achtte om toevallig Pastor Pype te ontmoeten. Rond den avond trok hij naar 't kalme huis op het plein...

In het bijzijn van den ouden priester voelde hij een schroom, die een verteederend gevoel in hem bracht. Hij stond in de peripherie, waar Pastor Pype's invloed dadelijk werkte. Hij wist dat zijn schuld met een sterk voornemen soffens zou afgelegd worden...

— Mijnheer Pype, ik kom u zeggen dat het niet meer zal gebeuren.

— Wat zal er niet meer gebeuren, jongen ?

— Weet ge het nog niet, manheere, ik ben gisteren avond weer meegegaan met de bende en we hebben gedronken en gebakswind tot gat in den nacht. Ik kom u serieus beloven dat het de laatste keer is.

— Ik geloof het jongen.

Het uitzonderlijke in Pastor Pype's verschijning lag niet in 't gebruik van woorden maar in de zwa van uitdrukking.

Aan boord halfmast geh

EEN DR

Het Franse in de kustwa men om volge nleur Bouche Hberij word verschil in te schen de wat zeediepten. H stand van on Brazilliansci productie zo schleden, dat gevend wordt

DE SNELH

Als de snel de dolfijn ge 37 km, per i de zalm met walvisch met 11 km, per u In het alge niet sneller d nuut, maar ; kunnen zij ; van deze an

GRU

Toen de be visschersschul binnengehaab een geweldig vangen had,

Bij het b de netten, g verloren. Mer bak, waarin werd.

Er stond het beest in te keer ging, naar voor de

Men besloot Allereerst we werkt, maar dan dat het

Toen snee een af en w. De acht an lijk over he koste de be om zich ook

IN IJSLA

De stoort fuisseaux » werd in de i een kustwach Het schip w nen gebrach

COI

Naar de N niet te lang

de oorlogseigenkomsten en zijn lijden daarna. Bens had hij zichzelf ernstig opgenomen, en het had hem op de boorden van de zelfvernietiging gebracht. Hij had bevonden dat het joukend gevoel, zich eens flink uit te lachen en aan zijn eigen te zeggen : « Ga-je gaan, jaja ! » een natuurlijk ingegeven behoudsmiddel is voor het kostbaar levensevenwicht.

Wat ongetwijfeld meechiep tot Karoen's welgezindheid, was gemis aan naamsak uit zijn branspartij. Een walgende, ontredende 's anderdaags is voor een buiten-

ben gisteren avond weer meegegaan met de bende en we hebben gedronken en gebakswijnd tot gati in den nacht. Ik kom u serieus beloven dat het de laatste keer is.

— Ik geloof het jongen.

Het uitzonderlijke in Pastor Pype's verschijning lag niet in 't gebruik van woorden, maar in de gave van uitstraling.

(¹) Men moet weten dat Karoen dnags woorden op schok geweest was en «het swijntje» had uitgehangen.

een !
Het
nen

Na
niet
het
een
voor
Hi
die
rijk

A L L E D I E I

(De Zeewacht, 03/11/1934)

VERWIJZINGEN

- (1) Voor een uitgebreidere bibliografie en toelichting bij het werk van G.Duribreux, zie S.Pennynck, "Daniël, mijn vriend. Voorstelling en analyse van een kortverhaal van G.Duribreux als literair document van de bezetting in Mariakerke tijdens WOII", in: De Plate; juni – augustus 2014, nr 6-8, p. 147-172, ill.
- (2) Ranke B., Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, in: Westland, 1942, nr.3, p. 253-259.
- (3) Het Visserijblad, 29 december 1934, p. 6.
- (4) De weg naar het Davidsfonds, in: De Belleman, XXII, lente 1953, nr. 1, p. 1-2.
- (5) De Zeewacht, zaterdag 3 november 1934 & Het Visserijblad, 29 december 1934.
- (6) Djomper: Visserskiel, vissersboezeroen (Desnerck, R., Oostends Woordenboek, 1972, p. 131).
- (7) Karoen, p. 123.
- (8) Algemeen letterkundig lexicon samengesteld door G.J. van Bork, D. Delabastita, H. van Gorp, P.J. Verkruijsse en G.J. Vis, (2012).
http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_03269.php
- (9) Karoen, op.cit, p. 155.
- (10) Ibidem.
- (11) Bert Ranke, Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, Westland, Antwerpen, 1942, nr. 3, p. 253-259.
- (12) B.Ranke, op.cit.
- (13) Bert Ranke, op.cit.
- (14) De weg naar het Davidsfonds, in: De Belleman XXII, lente 1953, nr 1, pp 1-2.
- (15) Verstraeten Pieter, Adventure in a Belgian Port, in: Sintobin, Tom en Rymenants, Koen (samenstellers), Aan dezelfde zee, Oostende in de Nederlandse literatuur, Leuven, Davidsfonds, 2007, p. 60-66.
- (16) Karoen p. 82.